Kopja Informali ta' Sentenza

MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF ANTHONY ELLUL

Seduta tal-15 ta' Novembru, 2013

Citazzjoni Numru. 1113/2006/1

Miriam Cremona u Joseph Muscat Manduca u b'digriet tat-22 ta' Jannar 2003 l-kawza tkompliet mill-attrici u Maria Marlene Farley-Hills[1] wara l-mewt tal-attur l-iehor

Vs

Eucharist Bajada u martu Diana Bajada u b'digriet tat-28 ta' Ottubru 2010 gew imsejhin fil-kawza Desmond Mizzi personalment u Mizzi Antiques Limited

---

[1] Fir-rikors tat-22/1/2013 (fol. 275) bhala wahda mill-werriet ta' Joseph Muscat Manduca ssemmiet Marlene Farley Hills, u l-qorti fehemet li bl-att kien qieghed jintalab li din il-persuna tidhol ukoll parti fil-process.

Permezz ta' rikors guramentat prezentat fl-14 ta' Dicembru 2006 l-atturi talbu lill-qorti sabiex:-

1. Tiddikjara li l-mejda tas-seklu sbatax li ghandha bhala deskrizzjoni *"a rare rectangular table with a gilded walnut base & scrolled legs joined by a cross stretcher ending with an acorn shaped finial. This top is made of Maltese hard stone (zonqor) and is inlaid with various precious marbles"* u li tinsab fil-pussess tal-konvenuti, hija proprjeta tal-atturi.
2. Tikkundanna lill-konvenuti sabiex fi zmien qasir u perentorju jirritornaw lura l-pussess tal-mejda msemmija lill-atturi.
3. Tawtorizza lill-konvenuti sabiex bl-assistenza tal-ufficjali ezekuturi jiehdu lura l-pussess tal-mejda minn kull minn fejn tista' tinsab.

L-atturi ppremettew li l-mejda in kwistjoni kienet proprjeta taz-zithom, Frances Manduca, li mietet fit-13 ta' Marzu 1993. Hi halliet werrieta taghha lill-ommhom, Maria Luisa Muscat Manduca li mietet fit-2 ta' Jannar 1997 bla testment. Ghalhekk il-werrieta taghhom huma l-atturi u ohthom Marlene Farley Hills li tghix l-Ingilterra.

Wara l-mewt ta' Frances Manduca, il-kugin taghhom Louis Manduca u martu Ruby Manduca, hadu l-ligi b'idejhom u dahlu abbuzivament fil-fond Bay View Cottage, 64, Triq iz-Zonqor, Marsascala u beda jokkupa r-residenza.

B'sentenza moghtija mill-Qorti tal-Appell fit-13 ta' Marzu 2001 fil-kawza Marie Louise Muscat Inglott sive Marie-Louise Muscat Manduca u Joseph Muscat Manduca vs Louis Manduca (712/93), il-qorti koknfermat is-sentenza tal-ewwel qorti tat-28 ta' Gunju 1999 li permezz taghha Louis Manduca kien gie kkundanna jirrilaxxa l-fond Bay View Cottage, 64, Triq iz-Zonqor, Marsascala. Minn din is-sentenza kienu saru proceduri ta' ritrattazzjoni u b'sentenza tas-6 ta' Dicembru 2002 il-Qorti tal-Appell cahdet it-talba. L-atturi komplew jippremettu li kien wara l-hrug ta' mandat ta' zgumbrament numru 11/2003 li Louis Manduca gie zgumbrat mill-fond. Meta l-attur hadu lura l-pussess tal-fond, sabu li Manduca kienu serqu diversi

mobbli proprjeta tal-atturi fosthom il-mejda oggett tal-kawza.

Fit-3 ta’ Dicembru 2006 l-attrici attendiet ghall-irkant tal-Belgravia u sabet il-mejda in kwistjoni ghall-bejgh fl-irkant.

Il-konvenuti Bajada wiegbu (fol. 56):-

1. Ghandhom jissejhu fil-kawza Desmond Mizzi u Mizzi Antiques Limited, bhala l-persuni li bieghu l-mejda lill-konvenuti.
2. L-attrici ghandha tipprova t-titolu taghha.
3. L-attrici ghandha tipprova wkoll l-identita ta’ dik li tallega u tippretendi li hi proprjeta taghha u li tinsab fil-pussess tal-konvenuti.
4. In-nuqqas ta’ integrita’ tal-gudizzju ghaliex minn dak li ddikjarat l-attrici, is-sehem li seta’ kellha kien ta’ terz biss.
5. Il-konvenuti akkwistaw in buona fede minghand persuna li kienet kompetenti li titrasferiha. Fil-fatt kien espona l-mejda f’wirja pubblika kif ukoll ippermetta li tigi fotografata f’magazin pubbliku ta’ Treasures of Malta u pprova jbieghha f’irkant. Imbaghad kien irtiraha. Ghalhekk fi kwalunkwe kaz l-azzjoni attrici hi preskritta skond l-Artikolu 2155(1) tal-Kodici Civili.
6. Il-pussess in buona fede tammont ghal titolu u dan skond l-Artikolu 558(1) tal-Kodici Civili.
7. Il-konvenuti akkwistaw in buona fede u ghalhekk japplika l-Artikolu 559(1) tal-Kodici Civili. Dwar dan qeghda ssir rizerva espresso ghal kull dritt ta’ azzjoni kontra l-atturi biex tindennizza lill-konvenuti.

Permezz ta’ provvediment moghti fl-14 ta’ Jannar 2010 (fol. 76), il-qorti cahdet it-talba maghmula fl-ewwel eccezzjoni sabiex jissejhu fil-kawza Desmond Mizzi u Mizzi Antiques Limited. Il-qorti osservat li l-azzjoni hi rivendikatorja li trid issir kontra min ghandu l-haga fil-pussess tieghu. Il-qorti qalet:-

“Fil-kaz tal-lum dawk li minghandhom il-konvenuti kisbu l-haga la ghandhom il-haga fil-pussess taghhom illum u lanqas ma kellhom il-pussess filwaqt ta’ notifika ta’ talba

gudizzjarja ghar-radd tal-haga; ghalhekk ma jistghux jintlaqghu kontra taghhom.

Min jissejjah fil-kawza jitqies bhala kull konvenut iehor. Ghalhekk, jekk dawk it-terzi persuni li minghandhom il-konvenuti kisbu l-haga jissejhu fil-kawza, ikollhom jitqiesu bhala konvenuti huma wkoll, meta, kif rajna, ma jistghux ikunu mharrka bhala konvenuti fil-kawza tallum.

Ghalhekk it-talba ghas-sejha fil-kawza ma tistax tintlaqa'".

Sar appell u b'decizjoni tas-7 ta' Mejju 2010 il-qorti hassret il-provvediment ta' din il-qorti. Sussegwentement b'digriet tat-28 ta' Ottubru 2010 (fol. 81) il-qorti sejhet fil-kawza lil Desmond Mizzi u Mizzi Antiques Limited.

Bi twegiba prezentata fit-18 ta' Jannar 2011 (fol. 86):-

1. Desmond Mizzi u Mizzi Antiques mhumiex legittimi kontradituri ghaliex ma ghandhom l-ebda relazzjoni guridika mal-konvenuti f'din il-kawza. Is-sejha fil-kawza hi superfluwa u ghandhom jigu liberati mill-osservanza tal-gudizzju.
2. It-talbiet attrici huma preskritti skond l-Artikolu 2155(1) tal-Kodici Civili.
3. It-talbiet attrici ma jistghux jintlaqghu kontra l-ebda wiehed mill-imsejhin fil-kawza, peress li l-mejda m'hijiex fil-pussess taghhom u lanqas kienet fil-pussess taghhom filwaqt tan-notifika tat-talba gudizzjarja.
4. L-atturi jridu jaghtu prova tat-titolu taghhom fuq il-mejda in kwistjoni.
5. L-imsejhin fil-kawza kienu akkwistaw il-mejda in buona fede u ghalhekk japplika l-principju sancit fl-Artikolu 558(1) tal-Kodici Civili.

Il-qorti semghet il-provi u rat l-atti li jinkludu noti ta' sottomissjonijiet tal-partijiet.

Fil-qosor il-fatti huma s-segwenti:-

1. Il-kaz jitratta dwar mejda antika[2] li tinsab fil-pussess tal-konvenuti Bajada. Il-mejda kienet giet identifikata mill-attrici fis-seduta li kienet saret fit-2 ta' Marzu 2012 fir-residenza tal-konvenuti Bajada.
2. Il-mejda kienet fil-fond Bay View Cottage, 64, Triq iz-Zonqor, Marsascala. Fond li kien gie okkupat minn Louis Manduca, kugin tal-atturi.
3. Jirrizulta li Louis Manduca, illegalment ha l-pussess tal-imsemmi fond. Fil-fatt b'sentenza minn din il-qorti fil-kawza **Marie Louise Muscat Inglott et vs Louis Manduca** (712/1993) deciza fit-28 ta' Gunju 1999, il-qorti kienet laqghet it-talbiet tal-atturi u ddikjarat li l-konvenut kien wettaq spoll meta ha pussess tal-fond u kkundannatu jizgombra minn gewwa l-fond. Sentenza li giet konfermat mill-Qorti tal-Appell b'sentenza tat-13 ta' Marzu 2001 (fol. 17). Eventwalment gie zgumbrat mill-fond wara l-hrug ta' mandat ta' zgumbrament numru 11/2003.
4. Jirrizulta li fis-17 ta' Jannar 2003 l-attrici kienet ghamlet rapport lill-pulizija (fol. 228) li kienu naqsu diversi oggetti, fosthom il-mejda in kwistjoni li jidher li hi dik deskritta bhala l-oggett numru 9 (fol. 231). F'ittra legali datata 17 ta' Jannar, l-atturi elenkaw il-mobbli li kien hemm fil-fond u li ma sabux wara li Louis Manduca gie zgumbrat. Il-mejda in kwistjoni hi deskritta bhala: *"(9) Antique 'Mensola'/rectangular salon centre-table with a gilded walnut base and scrolled legs, joined by a cross-stretcher ending with an acorn-shaped finial, with top made Maltese 'zonqor' and inlaid with various precious marbles with a reserve central area showing a Maltese cross inlaid in an oval medallion"* (fol. 114).
5. Louis Manduca kien biegh il-mejda lil Mizzi Antiques Limited ghall-prezz ta' Lm2,500.
6. Mizzi Antiques Limited kienet bieghet il-mejda lill-konvenut Bajada ghall-prezz ta' Lm6,000.

L-attrici xehedet *viva voce* fis-seduta tat-2 ta' Marzu 2012 u qalet li:-

- l-mejda li rat fir-residenza tal-konjugi Bajada hi dik oggett tal-kawza u li kienet fil-fond Bay View Cottage, 64,

[2] Ara stampa a fol. 66.

Triq iz-Zonqor, Marsacala fejn kienet tghix zitha Frances Manduca.

- Il-mejda kienet fin-nofs f'kamra kbira fis-sular ta' fuq.
- Meta Louis Manduca gie zgumbrat mill-fond, il-mejda ma kenitx hemm; *"[…] jien, hija u ibni dhalna god-dar u kull ma sibna kienet dar vojta mimlija hmieg. Kien hemm plattin ta' l-enament imxellef u wirdien ighum fiha"*.
- Kienet irrabjat ma' huha Joseph li ma kienx battal id-dar qabel mietet Frances.
- Frances Manduca mietet fit-13 ta' Marzu 1993 u fit-13 ta' Mejju 1993 cemplitilha ommha u qaltilha li Louis Manduca kien okkupa d-dar.
- Lill-pulizija kienet tathom lista shiha ta' oggetti li kienu f'Bay View Cottage.
- Il-mejda dejjem tiftakarha ghand iz-zija Francis; *"[….] anke meta kont ghadni tifla zghira niftakara fid-dar ta' tas-Sliema fejn kienet tghix iz-zija Frances. Fid-dar ta' tas-Sliema kienu jghixu in-nannu u anke Francis"*.

<u>Legittimu kontradittur</u>.

Ma jirrizultax li l-konvenut Desmond Mizzi ghamel xi negozju mal-konjugi Bajada, u mill-provi jidher li kienet Mizzi Antiques Limited li bieghet il-mejda lil Bajada.

Ghalhekk Desmond Mizzi ser jigi liberat mill-osservanza tal-gudizzju.

Fir-rigward ta' Mizzi Antiques Limited, il-Qorti tal-Appell fid-decizjoni tas-7 ta' Mejju 2010 osservat li:-

"Skond l-Artikoli 1409 u 1411 tal-Kodici Civili, bejjiegh ta' oggett jaghmel tajjeb lix-xerrej ghall-evizzjoni li ttellfu l-haga mibjugha, u ghandu jrodd lura l-prezz anke jekk ikun miftiehem li l-venditur ma jkunx qed jaghti garanzija ta' pacifiku pussess. Issa, skond l-Artikolu 1422 tal-istess Kodici, il-bejjiegh jinheles minn kull responsabbilta' taht il-garanzija 'jekk ix-xerrej ikun halla li jigi kkundannat b'sentenza li ghaddiet f'gudikat minghajr ma sejjah fil-kawza lill-bejjiegh, meta dan jipprova li seta' jgib 'il

quddiem ragunijiet bizzejjed, illi x-xerrej ma giebx, u illi bihom it-talba gudizzjarja kienet tigi michuda.'

Kwindi, meta kontra xerrej titressaq kawza ghar-radd lura tal-oggett mixtri, dan ix-xerrej ghandu interess qawwi mhux li jsejjah lill-venditur bhala xhud biex jiddefendi t-titolu tieghu, izda li effettivament issejjahlu fil-kawza, biex jekk ix-xerrej ikun kostrett jikkonsenja l-oggett lill-atturi, il-vendituri ma jkollhomx skuza u jkollhom, tal-anqas, iroddu lura l-prezz imhallas.".

Fil-fehma tal-qorti t-twegiba ghall-ewwel eccezzjoni tal-imsejhin fil-kawza hu f'dan il-bran mid-decizjoni tal-Qorti tal-Appell.

<u>Proprjeta</u>.

L-atturi taw prova sodisfacenti li l-mejda in kwistjoni kienet tinsab fil-fond Bay View Cottage, 64, Triq iz-Zonqor, Marsascala. Fil-fatt kienet fil-pussess ta' Frances Manduca, iz-zija taghhom, li mietet xebba fit-13 ta' Marzu 1993 (fol. 5). F'dan ir-rigward:-

i. Il-mejda tissemma fil-mandat ta' deskrizzjoni numru: 536/81 fl-ismijiet **Louis Manduca vs Frances Manduca** (fol. 45), li gie ezegwit fil-fond 56 (illum 64), Triq Zonqor, Marsascala[3];
ii. L-attrici stess ikkonfermat li l-mejda kienet fil-pussess taz-zija Frances Manduca. Fatt li m'huwiex kontradett minn xi prova ohra.

Hu minnu li ma ngiebet l-ebda prova dokumentarja ta' titolu li Frances Manduca seta' kellha fuq il-mejda. Pero' japplika wkoll l-principju stabbilit fl-Artikolu 558 tal-Kodici Civili, cjoe' li *possession vaut titre*. Ghalkemm jista' jkun li Louis Manduca kien qieghed jippretendi xi jeddijiet fuq il-mejda[4], m'hemmx prova li l-mejda kienet proprjeta tieghu. Irrizulta kif Louis Manduca okkupa illegalment il-fond Bay View Cottage. Hu evidenti li meta gie zgumbrat ha l-mejda

[3] *"Mejda antika bl-irhama bid-disinn"* (fol. 47).
[4] Fil-fatt hekk jidher mill-mandat ta' deskrizzjoni 536/81.

ghall-vantagg personali tieghu, tant li bieghha lil Mizzi Antiques Limited.

Il-werrieta ta’ Frances Manduca kienet ohtha, Marie-Louise, omm l-atturi (ara testment a fol. 10). L-omm mietet fit-2 ta’ Jannar 1997[5] u wirtuha l-atturi u ohthom Marlene Farley Hills.

Ghalhekk il-qorti hi tal-fehma li l-atturi taw prova tal-proprjeta’ tal-mejda. Fil-fehma tal-qorti lanqas mhu sewwa li ssir riferenza ghal dak li xehed l-attur Joseph Muscat Manduca waqt is-seduta tal-4 ta’ Ottubru 2011. Seduta li saret gewwa San Vincenz de Paule. Dawk kollha prezenti kienu xhieda ghall-istat xejn felici tal-memorja ta’ dan l-anzjan li miet ftit wara.

Fin-nota ta’ sottomissjonijiet tal-imsejhin fil-kawza sar ukoll l-argument li l-mejda ma giet dikjarata fid-denunzja tal-predecessuri tal-atturi. Fir-rigward ta’ omm l-atturi ma kien hemm l-ebda htiega li jigu dikjarati l-mobbli li halliet fil-wirt, gialdarba li fid-data tal-mewt taghha l-ligi kienet ilha s-snin li nbidlet. Fir-rigward ta’ Frances Manduca ma giet prezentata l-ebda denunzja taghha, u ghalhekk mhux maghruf. Inoltre, hi l-fehma tal-qorti li rrispettivament ta’ x’gara, tali cirkostanza anke jekk veru ma teghlibx dak li nghad hawn fuq.

L-imsejhin fil-kawza argumentaw ukoll li l-atturi ma jistghux jiehdu beneficcju minn dak li jghid l-Artikolu 559 tal-Kodici Civili peress li dan japplika ghal “dak li jkun tilef il-haga. Jew li jkun gie misruq minnha”. Tali persuna ma hijiex l-attrici ghaliex l-attrici ma tilfet u ma nsterqilha xejn. Tali persuna li semmai giet misruqa hija ommha li fi kliem l-attrici stess kienet iddecidiet li ma tipprocedix”. L-imsejhin fil-kawza qeghdin jinsew li omm l-atturi mietet fit-2 ta’ Janar 1997 waqt li kienet ghadha pendenti l-kawza ta’ spoll fir-rigward tal-fond fejn kienet tinsab il-mejda, u sa dak iz-zmien m’hemmx dubju li kienet ghadha fil-pussess

[5] Mir-ricerki testamentarji (fol. 13 u 15) jirrizulta li mietet intestate u ghalhekk wirtuha wliedha.

ta' Luis Manduca wara li dahal fil-fond u okkupah illegalment.
Ghal kull buon fini l-qorti tosserva wkoll li sabiex tirnexxi din it-tip ta' azzjoni m'huwiex mehtieg li l-werrieta kollha jkunu parti. Kull wiehed minnhom ghandu dritt li jipproponi kawza biex jirkupra l-pussess ta' mobbli li jkun intilef jew insteraq.

<u>Buona Fede</u>.

Il-konjugi Bajada jsostnu li meta xtraw il-mejda kienu in *buona fede*[6]. Jirrizulta li huma hallsu prezz ta' Lm6,000[7].

Il-qorti tosserva li ghall-ezitu ta' din il-kawza m'huwiex rilevanti jekk l-awtur ta' Bajada kienx in *buona fede* meta ghamel in-negozju ma' Manduca. Ghal finijiet ta' din il-kawza dak li hu rilevanti hu jekk Bajada xtarax minghand Mizzi Antique Limited in *buona fede*.

F'kull kaz il-qorti kellha l-opportunita' li tisma' lil Dolores Mizzi, omm Desmond Mizzi, tixhed *viva voce* (sedta 18 ta' April 2013). Ix-xhud kienet konsistenti u deheret certa f'dak li qalet, u l-qorti m'ghandha l-ebda raguni ghalfejn tiddubita mill-kredibilita' taghha.

Fis-sentenza **Dr Gavin Gulia nomine vs Sergio Zampa proprio et nomine** deciza fil-31 ta' Mejju 2000, il-Qorti tal-Appell osservat:-

"Fil-fehma ta' din il-Qorti, l-ewwel Qorti ma tatx piz bizzejjed lill-principju minnha sewwa enuncjat illi l-oneru

---

[6] *"La buona fede individua lo stato soggettivo di ignoranza dell'altruita' del diritto da parti di chi eserciti attualmente il potere sulla res, tanto nel caso in cui il soggetto abbia acquisito il possesso da chi non era a sua volta titolare del diritto e gli abbia nondimeno trasferito quest'ultimo unitamente al possesso; qaunto nell'ipotesi in cui egli abbia conseguito autonomamente il possesso, instaurando di sua iniziativa il rapporto di fatto col bene (ad es., Tizio occupa una parte di un fondo contiguo altrui inconsapevolmente o ritenendolo proprio)."* (*Lezioni di Diritto Privato*, Claudio Turco (Giuffre' Editore) pagna 222).

[7] Ghalkemm ma pprezentawx ricevuta tal-hlas, mir-records ta' Mizzi Antiques Limited jirrizulta li dik kienet is-somma li hallsu l-konjugi Bajada (ara Dok. AA4 a fol. 151). Fid-dokument AA4 (fol. 151) jissemma n-negozju li sar mal-konjugi Bajada, tant li hemm id-dettalji taghhom, cjoe' isimhom, l-indirizz u numri tat-telefon.

tal-prova li l-possessur kien in mala fide, kien fuq is-sid, kif espressament kien jipprovdi l-artikolu 532 tal-Kodici Civili[8]*. Hu veru li l-attur, li ried jehles mill-obbligu li jindennizza lill-konvenut ghall-oggett misruq li jkun xtara, kellu juri li dan jew kien jaf li l-platti ma kienux tieghu, jew li mic-cirkostanzi kien messu jkun jaf, jew li ma akkwistahomx minghand min milli kien jidher seta' kien is-sid jew xi hadd imqabbad mis-sid biex jiddisponi minnhom.*"

Il-qorti kompliet tghid:-

"Din il-prova tal-mala fede tal-possessur fil-mument meta sar l-akkwist kellha tkun wahda certa u attendibbli. F'kaz ta' dubju ragonevoli dan kellu jmur favur il-possessur akkwirent ghaliex, f'dawk ic-cirkostanzi, kellha tipprevali l-prezunzjoni tal-bona fede. Mill-banda l-ohra l-ligi tezigi li l-possessur irid ikun xtara minghand persuna li verosimilment setghet tkun il-proprjetarja tal-haga jew persuna inkarigata mis-sid ghal dan l-effett….

Il-ligi allura, apparti l-element tal-bona fede, li n-nuqqas taghha kellha tigi pruvata mis-sid, tesigi wkoll f'dawn ic-cirkostanzi, l-element tal-kura li kellu jiehu ix-xerrej biex jassigura ruhu mill-provenjenza ta' l-oggett mixtri f'cirkostanzi li setghu iqajjmu suspett. Nuqqas ta' diligenza f'dan ir-rigward kien serjament jippregudika d-dritt tax-xerrej ghall-indenniz…..

Dan l-element ta' diligenza kellu necessarjament jemergi minn apprezzament ta' cirkostanzi fattwali li fihom ikun sar in-negozju, u kien bilfors jispetta lix-xerrej li jipprova li dawk ic-cirkostanzi kienu tali li ma setghux qanqlu fih is-suspett illi ma kienx qed jixtri minghand il-proprjetarju innifsu jew minghand min kien minnu nkarigat biex tbiegh.".

Il-principji konfermati mill-Qorti tal-Appell huma:-

[8] *"Ghandu dejjem jinghadd li wiehed huwa bona fidi, u min jeccepixxi l-mala fidi ghandu jippruvaha"*.

iii. Ix-xerrej ghandu favur tieghu l-presunzjoni tal-*buona fede*. Ghalhekk jispetta lill-attur li jaghti prova li x-xerrej kien f'*mala fede*.
iv. Ix-xerrej kellu l-obbligu ta' diligenza meta xtara l-oggett. Element li x-xerrej irid jaghti prova tieghu.

Il-qorti hi tal-fehma li l-atturi ma ressqux provi li l-konjugi Bajada kienu in *mala fede* meta xtraw il-mejda, u dan meqjus:-

i. L-akkwist sar minghand Mizzi Antiques Limited li tbiegh u tixtri mobbli antiki. Din kienet mejda esposta ghall-bejgh f'hanut. Ghalhekk dan m'huwiex bejgh li sar bil-mohbi. Kif xtara l-mejda Bajada seta' jixtriha kwalunkwe persuna ohra li dahlet fil-hanut ta' Mizzi Antiques Limited. Il-qorti ma tara l-ebda cirkostanza li f'dak il-mument setghet qajmet suspett f'mohh Bajada dwar il-provenjenza tal-mejda.

ii. Meta Bajada ddecieda li jbiegh il-mejda kien poggiha ghall-bejgh f'irkant li kellu jsir ghand Belgravia Auction Gallery. Ir-raguni tghidlek li kieku Bajada kien jaf li l-mejda kienet misruqa, ma kienx ser jipprova jbieghha f'irkant pubbliku f'Malta, fejn is-suq huwa limitat. Sahansitra, rrizulta wkoll kif:-

(a) Bajada kien sellef din il-mejda lill-Fondazzjoni Patrimonju Maltija *Antique Furniture in Malta* fl-2002.
(b) Meta l-mejda kienet fil-pussess ta' Bajada kien mar jaraha ghandu Joseph Galea Naudi, kuratur tal-Muzew ta' San Gwann li sahansitra kiteb artikolu dwar il-wicc tal-irham tal-mejda (fol. 62).

Cirkostanzi li jkomplu jikkonvincu lill-qorti li Bajada sab ruhu f'din il-kwistjoni innocentement.

iii. Ghalkemm l-attrici ssostni li l-mejda ghandha valur ta' Lm40,000 u Bajada xtraha ghall-prezz ta' Lm6,000, ic-cirkostanzi l-ohra li ssemmew jikkonvincu lill-qorti li ma kienx hemm ragunijiet li kellhom iwasslu lil Bajada sabiex jissuspetta hazin. Meta l-qorti semghet lill-

konvenut Bajada jixhed ma fehmitx li hu xi espert ta' mwejjed simili ghal dik meritu tal-kawza. Hu veru li ghandu partijiet tad-dar b'affarijiet li qal li huma antiki, pero' dan ma jaghmluhx espert. Sahansitra kien talab parir minghand Joseph Galea Naudi dwar il-mejda, li xehed li bejn l-1 ta' Frar u 13 ta' April tal-2001, kien ikkomunika mieghu l-konvenut u talbu jezamina mejda antika u jaghtih parir dwarha (fol. 69). Ghalkemm Bajada kien ikkummissjona lil Belgravia biex tbiegh il-mejda ghall-prezz ta' mhux inqas minn Lm25,000[9], sa dak iz-zmien bilfors li kien sar jaf li kienet ta' valur wara li kienu rawha Joseph Galea Naudi u giet esposta f'wirja miftuha ghall-pubbliku organizzata mill-Fondazzjoni Partimonju Malti. Ghalhekk mill-fatt talab dan il-prezza ma jnissilx fil-qorti suspett dwar il-kredibilita' tieghu.

<u>Preskrizzjoni</u>.

Il-konvenuti u l-imsejhin fil-kawza invokaw il-preskrizzjoni *ai termini* tal-Artikolu 2155(1) tal-Kodici Civili, li jipprovdi:-

"L-azzjoni biex wiehed jiehu lura minghand terza persuna l-haga mobbli mitlufa, jew misruqa, meta hemm jedd ghal din l-azzjoni taht l-artikolu 559, taqa' bi preskrizzjoni bl-eghluq ta' sentejn, jekk it-terz ikun ircieva l-haga b'bona fidi".

Fis-sitt eccezzjoni l-konvenut Bajada invoka *"preskrizzjoni akkwizittiva tas-sentejn"*. L-istess argumentaw l-imsejhin fil-kawza fin-nota ta' sottomissjonijiet.

L-imsejhin fil-kawza ghamlu riferenza ghan-noti tal-Professur V. Caruana Galizia li kiteb: *"Regard being had to its result, however, the said prescription is acquisitive, since the extinction of the owner's right to recover his thing implies it acquisition by a third person"*.

M'hemmx dubju li l-Artikolu 2155(1) qieghed jikkontempla t-telfien ta' jedd ta' azzjoni. Provvediment li qieghed f'dik

[9] Ara deposizzjoni ta' Joseph Sammut, sid ta' Belgravia Antiques (fol. 268).

il-parti tal-Kodici Civili li jitratta dwar preskrizzjoni estintiva, cjoe' t-telfien ta' jedd ta' azzjoni.

Fil-fehma tal-qorti l-interpretazzjoni korretta hi li l-estinzjoni tal-jedd ta' azzjoni tas-sid sabiex jirkupra l-pussess tal-mobbli bit-trapass ta' sentejn, twassal sabiex min-naha l-ohra b'mod indirett it-terz jakkwista l-proprjeta' bil-preskrizzjoni. Il-preskrizzjoni akkwizittiva hi biss effett tal-fatt li s-sid ikun tilef il-jedd li jipproponi kawza sabiex jirkupra l-pussess tal-mobbli minhabba l-preskrizzjoni estintiva.

Miriam Cremona qalet li saret taf fejn kienet il-mejda l-Hadd 3 ta' Dicembru 2006 meta marret ghal *viewing* tal-oggetti li Belgravia kienet ser tbiegh f'irkant. Fatt li m'huwiex kontradett minn xi prova ohra. Il-kawza giet prezentata fl-14 ta' Dicembru 2006. M'hemmx prova li l-atturi kienu, qabel it-3 ta' Dicembru 2006, jafu li l-mejda qeghda fil-pussess ta' Bajada. Ghalhekk ma kienx possibbli ghalihom li jipprezentaw il-kawza qabel it-3 ta' Dicembru 2006. Hu minnu li l-atturi setghu, wara li fis-16 ta' Jannar 2003 dahlu fil-fond u sabuh vojt, hadu passi gudizzjarji kontra l-konjugi Bajada. Pero' rrizulta li Manduca kien biegh il-mejda fit-30 ta' Ottubru 2000, cjoe' fi zmien meta s-sidien ma kellhomx access ghal gewwa d-dar. Irrizulta wkoll li Bajada xtraw il-mejda lejn l-ahhar ta' dik is-sena (ara dokument a fol. 151). Certament hadd ma jista' jippretendi li s-sidien setghu jkunu jafu b'dak li kien ghamel Louis Manduca minn wara darhom. Ghalhekk qabel it-3 ta' Dicembru 2006, meta l-attrici rat il-mejda u saret taf b'dak kollu li gara, il-preskrizzjoni kienet ghadha ma bdietx tiddekorri. Jissemma wkoll kif ghalkemm l-atturi talbu ghall-intervent tal-pulizija sabiex tigi rintraccata l-mejda, gew infurmati li din kienet materja civili u ghalhekk ma kienux ser jintervjenu (ara deposizzjoni tal-Ispettur Anthony Cassar, fol. 235). Skond l-Artikolu 2137 tal-Kodici Civili, il-preskrizzjoni tiddekorri minn meta l-atturi jistghu jezercitaw l-azzjoni. L-azzjoni kontra t-terz (Bajada) ma setatx issir qabel l-atturi saru jafu li l-mejda spiccat ghand il-konjugi Bajda.

Ghalhekk din l-eccezzjoni ser tigi michuda.

Indenniz.

Gialadarba l-qorti hi moralment konvinta li l-konvenuti Bajada kienu in *buona fede*, l-atturi ghandhom jindennizzawhom (Artikolu 559(1) tal-Kodici Civili). Indennizz li fil-fehma tal-qorti ghandu jithallas kontestwalment mal-konsenja tal-mejda. Id-domanda hi, kemm ghandu jkun tali ammont. Hadd mill-partijiet ma ghamel xi sottomissjonijiet dwar dan, u l-qorti hi tal-fehma li qabel tiddeciedi ghandha taghti lill-partijiet l-opportunita' biex jesprimu l-fehma taghhom. Fil-fehma tal-qorti ghandha d-dmir li ma tissorprendi lill-hadd mill-partijiet. Ghalkemm huwa minnu li fir-rikors guramentat m'hemmx talba espressa ghal likwidazzjoni ta' xi somma flus, fil-fehma tal-qorti dan hu l-gudizzju fejn ghandu jsir tali ezercizzju gialadarba s-sid li jitlob l-oggett lura ghandu obbligu li jindennizza lill-pussessur. Kwistjoni li hi parti integrali mill-vertenza, u mehtiega sabiex il-kwistjoni tinqata' darba ghal dejjem minghajr iktar spejjez u trapass ta' zmien. Dan mehud ukoll in konsiderazzjoni li r-rikors guramentat fih talba sabiex il-konvenuti jirritornaw lura l-pussess tal-mejda in kwistjoni. Meqjus li eventwalment din it-talba ser tintlaqa' u mehud in konsiderazzjoni li l-qorti diga' ddikjarat li l-konjugi Bajada ghandhom jigu ndennizzati, allura dan hu l-gudizzju fejn tali cifra trid tigi likwidata. M'ghandux ikun li l-konjugi Bajada, li xtraw in *buona fede*, jigu mgieghla jirrilaxxaw l-immobbli u mbaghad ikunu kostretti li jharrku lis-sidien biex jiehdu dak li legalment ghandhom dritt ghalih.

Ghal dawn il-motivi l-qorti taqta' u tiddeciedi billi:-

1. Dwar l-eccezzjonijiet tal-konjugi Bajada:-

i. Tiddikjara li l-ewwel eccezzjoni giet ezawrita kif spjegat hawn fuq;

ii. B'riferenza ghat-tieni eccezzjoni tiddikjara li l-atturi taw prova li huma sidien tal-mejda oggett tal-kawza;

iii. B’riferenza ghat-tielet eccezzjoni tiddikjara li l-attrici identifikat il-mejda li qeghda fil-pussess tal-konvenuti Bajada;
iv. Tichad ir-raba’ eccezzjoni;
v. Tilqa’ l-hames eccezzjoni fis-sens li l-konjugi Bajada xtraw il-mejda in *buona fede*, b’dan li tichad l-istess fejn tissemma l-preskrizzjoni;
vi. Tichad is-sitt eccezzjoni;
vii. Tilqa’ s-seba’ eccezzjoni.

2. Dwar l-eccezzjonijiet tal-imsejhin fil-kawza Desmond Mizzi et:-

i. Tilqa’ l-ewwel eccezzjoni u tillibera lil Desmond Mizzi mill-osservanza tal-gudizzju fir-rigward;
ii. Tichad it-tieni eccezzjoni;
iii. B’riferenza ghat-tielet eccezzjoni filwaqt li tikkonferma li t-talbiet kif proposti huma ndirizzati fil-konfront tal-konjugi Bajada, tiddikjara li Mizzi Antiques Limited hi legittima kontradittrici ghar-ragunijiet li jissemmew fis-sentenza tal-Qorti tal-Appell tas-7 ta’ Mejju 2010;
iv. B’riferenza ghar-raba’ eccezzjoni tiddikjara li l-atturi taw prova li huma sidien tal-mejda oggett tal-kawza;
v. Tilqa’ l-hames eccezzjoni, b’dan li ghal finijiet ta’ din il-kawza dan ‘il fatt ma jista’ jkollu l-ebda konsegwenza fuq l-ezitu ta’ din il-kawza; u

3. Tilqa’ l-ewwel talba.

4. Tirrizerva li tiddeciedi dwar it-tieni u tielet talba wara li tisma’ x’ghandhom xi jghidu l-partijiet dwar l-indennizz li huma ntitolati jircievu l-konjugi Bajada.

Spejjez ta’ din is-sentenza a karigu tal-konvenuti u kumpannija msejha fil-kawza gialadarba fl-eccezzjonijiet kienu qeghdin jikkontestaw id-dritt tal-atturi li jiehdu lura l-mejda. Spejjez tal-imsejjah fil-kawza Desmond Mizzi a karigu ta’ dik il-parti li talbet li jissejjah fil-kawza.

< Sentenza In Parte >

---------------------------------TMIEM---------------------------------